

IPCA

Fortegnelse over mulige kommunikative
handlinger

Inventory of Potential Communicative Acts (ICPA)

- et kartleggingsinstrument rettet mot mennesker med store kommunikasjonsvansker

Oversatt og tilrettelagt på norsk av Svein Lillestølen, Statped etter avtale med Jeff Sigafoos

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., & Butterfield, N. (2006). Enhancing everyday communication in children with disabilities. Paul H. Brookes Publishing Co.

Sigafoos, J., Woodyatt, G., Keen, D., Tait, K., Tucker, M., Roberts-Pennell, D., & Pittendreigh, N. (2000a). Identifying potential communicative acts in children with developmental and physical disabilities.

Communication Disorders Quarterly, 21(2), 77-86. <https://doi.org/10.1177/152574010002100202>

Hva er IPCA

IPCA er et kartleggingsinstrument primært rettet mot mennesker med store kommunikasjonsvansker, som har kroppslige, førspråklige uttrykksmåter som dominerende uttrykksformer. Det kan også egne seg for å kartlegge personer som forstår og som kanskje selv bruker enkelte ord eller andre symbolske uttrykk. IPCA egner seg både for barn, unge og voksne på tidlige utviklingstrinn. Det gir en oversikt over en persons ulike kommunikasjonsuttrykk. En slik kartlegging kan øke bevisstheten om personens ulike uttrykksmåter og om hva som uttrykkes. Dette kan igjen lede til en mer lik fortolkning og respons fra nærpersoneer, noe som kan bidra til å befeste uttrykkene hos personen.

Skjemaet består av 53 spørsmål fordelt på 10 kategorier, gruppert etter hvilken funksjon det enkelte uttrykk har.

Bakgrunn

Utviklingen av IPCA baserer seg på etablert kunnskap om hvordan vanlige barn svært tidlig tilegner seg uformelle, men effektive kommunikasjonsferdigheter (Bates, Camaioni & Voltera, 1975). Vi vet også mye om hvor viktig denne kroppslige, førspråklige kommunikasjonen er som driver for den videre språkutviklingen (Halliday, 1977).

Utviklingsarbeidet tok utgangspunkt i liknende, eksisterende kartleggingsmateriell og IPCA har delvis sin opprinnelse fra dette, men er ment å gi et bredere tilfang på informasjon. Det ble gjort et stort arbeid med å finne fram til definerte sentrale kommunikative funksjoner, fordi man hadde erfaringer med at mer uformelle spørreskjemaer ofte ga et for snevert bilde av personens kommunikasjon. Utviklerne har lagt vekt på at listen over funksjoner og spørsmålene innen hver funksjon ikke er uttømmende og åpner for at man også kan komplettere med andre uttrykk.

Materiellet er blitt til gjennom et treårig forskningssamarbeid mellom Jeff Sigafoos fra The University of Tasmania og Gail Woodyatt, Deb Keen, Kathleen Tait, Madonna Tucker, og Donna Roberts-Pennell fra The University of Queensland.

10 kommunikative funksjoner

De ti kommunikative funksjonene som er valgt, finner man igjen også i andre skjemaer, for eksempel i et kartleggingsmaterieill fra Wetherby og Prizant kalt Checklist for Communicative Functions and Means (Prizant & Wetherby, 1990).

1. Sosiale konvensjoner
2. Få oppmerksomhet
3. Avvise/protestere
4. Be om en ting
5. Be om en handling
6. Be om informasjon
7. Kommentere
8. Foreta valg
9. Svare
10. Imitere

Hver funksjon er i skjemaet utdypet med spørsmål om spesifikke handlinger.

Nytteverdi

IPCA har vært anvendt i mange fagmiljøer og har hatt stor nytteverdi i praksisfeltet. I en doktoravhandling fra 2015 ble det gjort en vurdering av hvorvidt instrumentet måler det den er ment å måle og i hvilken grad man kan stole på resultatene. Konklusjonen indikerte god validitet og reliabilitet (Michelle L. Stevens ,2015).

Materiellet er tenkt å gi en bred oversikt over både etablerte og ikke etablerte, men mulige kommunikasjonsuttrykk hos den enkelte. Arbeidet med utfylling av IPCA kan som nevnt gi økt bevissthet omkring variasjonsbredden i personens uttrykksmåter og i hva uttrykkes. Dette kan igjen føre til en mer lik praksis når det gjelder fortolkning av og gjensvar på uttrykkene. Sigafos henviser til Steven von Tetzchners artikkel om jenter med Retts Syndrom der han bruker uttrykket «strukturert overfortolkning» (Tetzchner 97). Dette betyr i praksis at selv om noen kommunikative uttrykk i utgangspunktet ikke har en klar funksjon eller hensikt, kan en konsekvent fortolkning fra nærpersoner over tid bidra til at uttrykket blir mer intensjonelt. Det er dette det henseiles på i tittelen på kartleggingsverktøyet; «Inventory of Potential Communicative Acts».

Hvem kan bruke IPCA

Det stilles ingen formelle krav, men den som skal bruke materiellet bør har kjent den som skal kartlegges i minst 6 måneder. Det kan være aktuell for lærere, PP rådgivere, psykologer, logopeder, vernepleiere, fysioterapeuter, ergoterapeuter og foreldre. Det kan likevel være en fordel at den som leder utfyllingen har erfaring med og innsikt i førspråklig kommunikasjon.

Hvordan bruke IPCA

IPCA kan gjerne fylles ut av enkeltpersoner, men det kan også være hensiktsmessig å sitte sammen med nærpersoner som eksempelvis foreldre, lærere, assistenter, vernepleier, fysioterapeut osv, og drøfte en og en funksjon. Ofte kan ulike uttrykk bli observert på ulike arenaer. Det kan være en fordel at dette arbeidet ledes av en som har gjort seg kjent med IPCA og de ulike leddene, og som kan komme med supplerende opplysninger. Man vil noen ganger erfare at man ikke vet svaret og trenger å prøve ut. Det kan da være fornuftig å jobbe med kartleggingen over litt tid.

Et slikt arbeid vil ofte bidra til økt bevissthet om personens kommunikasjon. Resultatene av en slik prosess kan danne et viktig grunnlag for videre tiltaksutvikling. Tabellen under gir et eksempel på utfylling av del 4 som handler om det å kunne be om en ting.

Erfaringer fra bruk i Norge

Uoffisielle versjoner av materialet har vært brukt i Norge i en tiårs periode. Det er noen gevinster som gjerne trekkes fram. Det anbefales at utfyllingen gjøres som et samarbeidsprosjekt med nærpersoner fra personenes ulike arenaer. Ofte er erfaringen at man har observert forskjellige uttrykk og at kommunikasjonen i sum er rikere enn man på forhånd hadde tenkt. Et slikt samarbeid fører for noen miljøer også til en mer lik fortolkning og respons på kommunikative uttrykk.

I Statped sammenheng har IPCA ofte inngått som et viktig grunnlagsmateriale for arbeid med såkalte kommunikasjonspass. Da kan ulike uttrykksmåter overføres direkte til dette dokumentet.

Referanseliste:

Bates, E., Camaioni, L., & Voltera, V. (1975). The aquisition of performatives prior to speech. *Merrill-Palmer Quarterly*, 21, 21, 205-226

Halliday, M.A.K. (1977). *Learning how to mean. Explorations in the development of language*. New York: Elsevier.

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., Butterfield, N., (2000). Identifying potential communicative acts in children with developmental and physical disabilities.

Communication Disorders Quarterly, 21, 77-86.

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., Butterfield, N., (2006). *Enhancing Everyday Communication for Children with Disabilities*, Baltimore: Brookes.

Stevens, S. L. (2015). Identifying and Validating Prelinguistic Communicative Forms and Functions in Children with Developmental Disability, A thesis

submitted to Victoria University of Wellington.

Von Tetzchner, S. (1997). Communication skills among females with Rett syndrome. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 6(Suppl.1) 33-37

Wetherby, A., & Prizant, B. (1990). Communication and symbolic behavior scales — Research edition. Chicago: Riverside.

Eksempel på utfylling (Rita på 4 år og 10 måneder):

4. Be om en ting

Hvordan vet du at hun eller han vil ha.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. En ting (for eksempel en leke en bok osv.).	<i>Strekker seg, beveger seg mot, stirrer mot.</i>	<i>Slår av og til på vindmølleleken for å få den til å snurre, hvis den plasseres foran henne.</i>
2. Noe å spise.	<i>Roper eller stønner, beveger seg mot eller plukker bare opp maten selv og spiser.</i>	<i>Hvis Rita ser assistenten på kjøkkenet vil hun holde seg i nærheten. Vil vente på at assistenten skal hjelpe henne med å helle melk i flasken hennes. Vil plukke opp mat selv hvis assistenten er for treg.</i>
3. Mer av noe.	<i>Beveger seg bort, spinner rundt.</i>	<i>På trampolinen, hvis hun vil ønske mer vil hun bevege seg mot midten, slik at vi ikke får tak i henne, eller hun vil virre unna så vi ikke får henne bort fra trampolinen.</i>
4. Musikk eller tv/video.	<i>Rister på hodet, stopper bevegelsen, smiler.</i>	<i>Noen ganger stopper skolebussen med musikken på. Da stopper Rita opp, smiler og «rocker» i takt med musikken</i>
5. Annet		

1. Sosiale konvensjoner.

Beskriv hvordan hun eller han.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
<i>Eksempel:</i> <i>Hilser på deg/andre</i>	<i>Smiler</i> <i>Øyekontakt</i> <i>Strekker ut armene</i>	<i>Når jeg går bort til Jenny om morgenen og sier hei, ser hun på meg, smiler og strekker ut armene.</i>
1. Hilser på deg/andre		
2. Sier ha det til deg/andre		
3. Responderer på eget navn		
4. Annet		

2. Få oppmerksomhet.

Beskriv hvordan han eller hun.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Oppnår din oppmerksomhet.		
2. Ber om trøst.		
3. Ber om kiling/kjæling.		
4. Viser seg fram.		
5. Annet.		

3. Avvise / protestere

Hva gjør han eller hun dersom.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Han/hun blir avbrutt i en rutineaktivitet.		
2. Han/hun skal gjøre noe som han/hun ikke har lyst til.		
3. Det er noe han/hun ikke liker.		
4. En favoritt gjenstand/mat blir tatt bort.		
5. Den voksne slutter å samhandle med ham /henne (f.eks. slutter å leke).		
6. Annet		

4. Be om en ting

Hvordan vet du at hun eller han vil ha.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. En ting (for eksempel en leke en bok osv.)		
2. Noe å spise.		
3. Mer av noe.		
4. Musikk eller tv/video		
5. Annet		
6. Annet		

5. Be om en handling

Hva gjør hun eller han for å uttrykke ønsker eller behov for.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Hjelp til påkledning.		
2. Hjelp til en lek(e), et spill.		
3. Hjelp til å komme på wc.		
4. At noen kommer for å være nær.		
5. Annet		
6. Annet		

6. Be om informasjon

Hva gjør han eller hun for å be om.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Forklaring på noe hun/ han ikke har forstått.		
2. Opplysning om noe (for eksempel hva noe heter).		
3. Annet		
4. Annet		

7. Kommentere

Hvordan viser han eller hun at.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Han / hun er glad, liker noe eller er begeistret.		
2. Han/hun er lei seg, trist eller engstelig..		
3. Han hun / kjeder seg eller er uinteressert..		
4. Noe er morsomt.		
5. Han / hun er redd eller overrasket.		
6. Noe er vondt, eller at han eller hun er syk.		
7. Er sint eller frustrert.		
8. Er trett.		
9. Annet		

8. Foreta valg

Hvordan viser han eller hun at han eller hun.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Velger mellom to eller flere ting (for eksempel mat, drikke, leker).		
2. Velger hva han/hun vil gjøre.		
3. Velger å begynne eller å avslutte en aktivitet.		
4. Annet.		
5. Annet.		

9. Svare

Beskriv hvordan han eller hun.....

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Reagerer når noen henvender seg til han henne.		
2. Svarer ja på et spørsmål.		
3. Svarer nei på et spørsmål.		
4. Annet.		

10. Imitere

Beskriv hvordan han/hun imiterer eller forsøker å imitere andres kommunikative handlinger:

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler
1. Tale (for eksempel setninger, enkeltord, vokaliseringer).		
2. Nikke på hodet "ja"		
3. Riste på hodet "nei".		
4. Trekke på skuldrene.		
5. Peke.		
6. Annet.		

